ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)
21. září 2006 *

Obsah

Skutkový základ sporu ..... I - 8878

Žaloba k Soudu a napadený rozsudek ..... I - 8881

Návrhová žádání účastnic řízení před Soudním dvorem ..... I - 8882

Důvody kasačního opravného prostředku ..... I - 8883

Ke kasačnímu opravnému prostředku ..... I - 8884

K prvnímu důvodu opravného prostředku, vycházejícímu z porušení zásady přiměřené lhůty ..... I - 8884

Argumentace účastníků řízení ..... I - 8884

— K první části prvního důvodu opravného prostředku, týkající se rozlišení mezi oběma fázemi správního řízení ..... I - 8884

— Ke druhé části prvního důvodu kasačního opravného prostředku, týkající se nadměrné délky trvání správního řízení ..... I - 8887

— Ke třetí části prvního důvodu kasačního opravného prostředku, vycházející z porušení práv obhajoby ..... I - 8888

Závěry Soudního dvora ..... I - 8890

Ke druhému důvodu kasačního opravného prostředku, vycházejícímu z údajného nepřihlédnutí k důkazu ve prospěch obhajoby ve správním řízení z doby po písemném varování ..... I - 8898

Argumentace účastníků řízení ..... I - 8898

Závěry Soudního dvora ..... I - 8899

— Úvodní poznámky ..... I - 8899

— Přezkum druhého důvodu kasačního opravného prostředku ..... I - 8901

* Jednací jazyk: nizozemština.

Ke třetímu důvodu kasačního opravného prostředku, vycházejícímu z účasti TU na protiprávních jednáních uvedených Komisí ..... I - 8903

K první části třetího důvodu opravného prostředku, týkající se účasti TU na kolektivním systému exkluzivity ..... I - 8903

— Argumentace účastníků řízení ..... I - 8903

— Závěry Soudního dvora ..... I - 8906

Ke druhé části třetího důvodu kasačního opravného prostředku, týkající se účasti TU na rozšíření kolektivního systému exkluzivity ..... I - 8911

— Argumentace účastníků řízení ..... I - 8911

— Závěry Soudního dvora ..... I - 8912

Ke třetí části třetího důvodu opravného prostředku, týkající se účasti TU na protiprávním jednání ohledně cen ..... I - 8913

— Argumentace účastníků řízení ..... I - 8913

— Závěry Soudního dvora ..... I - 8915

Ke čtvrtému důvodu kasačního opravného prostředku, vycházejícímu z délky trvání protiprávních jednání přičítaných Komisí společnosti TU ..... I - 8916

K první části čtvrtého důvodu opravného prostředku, týkající se délky trvání kolektivního systému exkluzivity ..... I - 8916

— Argumentace účastníků řízení ..... I - 8916

— Závěry Soudního dvora ..... I - 8919

Ke druhé části čtvrtého důvodu kasačního opravného prostředku, týkající se délky trvání protiprávního jednání v oblasti určování cen ..... I - 8922

— Argumentace účastníků řízení ..... I - 8922

— Závěry Soudního dvora ..... I - 8923

Ke třetí části čtvrtého důvodu kasačního opravného prostředku, týkající se délky trvání protiprávních jednání přičítaných TU ..... I - 8925

— Argumentace účastníků řízení ..... I - 8925

— Závěry Soudního dvora ..... I - 8926

K pátému důvodu kasačního opravného prostředku, týkajícímu se návrhu na snížení částky pokuty ..... I - 8926

K první části pátého důvodu kasačního opravného prostředku, týkající se snížení částky pokuty z důvodu údajně nesprávného určení délky trvání protiprávních jednání přičítaných TU ..... I - 8926

— Argumentace účastníků řízení ..... I - 8926

— Závěry Soudního dvora ..... I - 8928

Ke druhé části pátého důvodu kasačního opravného prostředku, týkající se snížení částky pokuty z důvodu nadměrné délky trvání správního řízení ..... I - 8929

— Argumentace účastníků řízení ..... I - 8929

— Závěry Soudního dvora ..... I - 8930

Ke třetí části pátého důvodu kasačního opravného prostředku, týkající se určení částky pokuty s ohledem na účast TU na protiprávních jednáních uvedených ve sporném rozhodnutí ..... I - 8931

— Argumentace účastníků řízení ..... I - 8931

— Závěry Soudního dvora ..... I - 8932

K nákladům řízení ..... I - 8933

Ve věci C-113/04 P,

jejímž předmětem je kasační opravný prostředek na základě článku 56 statutu Soudního dvora, podaný dne 26. února 2004,

Technische Unie BV, se sídlem v Amstelveen (Nizozemsko), zastoupená P. Bosem a C. Hubertem, advocaten,

účastnice řízení podávající kasační opravný prostředek (navrhovatelka),

přičemž dalšími účastníky řízení jsou:

Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied, se sídlem v Haagu (Nizozemsko), zastoupené E. Pijnacker Hordijkem, advocaat,

žalobce v prvním stupni,

Komise Evropských společenství, zastoupená W. Wilsem, jako zmocněncem, ve spolupráci s H. Gilliamsem, advocaat, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalovaná v prvním stupni,

CEF City Electrical Factors BV, se sídlem v Rotterdamu (Nizozemsko),

CEF Holdings Ltd, se sídlem v Kenilworth (Spojené království),

zastoupené C. Vinken-Geijselaersem, J. Stuyckem a M. Poelmanem, advocaten, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

vedlejší účastnice řízení v první stupni,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení M. P Jann, předseda senátu, K. Schiemann (zpravodaj), N. Colneric, E. Juhász a E. Levits, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,
vedoucí soudní kanceláře: M. Ferreira, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 22. září 2005,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 8. prosince 2005,

vydává tento

Rozsudek

1 Svým kasačním opravným prostředkem se Technische Unie BV (dále jen „TU") domáhá zrušení rozsudku Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 16. prosince 2003, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied a Technische Unie v. Komise (T-5/00 a T-6/00, Recueil, s. II-5761, dále jen „napadený rozsudek"), nebo alespoň zrušení tohoto rozsudku, pokud jde o věc T-6/00, jímž Soud zamítl její žalobu, kterou se domáhala zrušení rozhodnutí Komise 2000/117/ES ze dne 26. října 1999 v řízení podle článku 81

Smlouvy o ES [Věc IV/33.884 – Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied a Technische Unie (FEG a TU)] (Úř. věst. 2000, L 39, s. 1, dále jen „sporné rozhodnutí").

Skutkový základ sporu

2 Dne 18. března 1991 společnost CEF Holdings Ltd, velkoobchodník s elektrotechnickým materiálem, usazená ve Spojeném království, jakož i její dceřiná společnost CEF City Electrical Factors BV, zřízená za účelem proniknutí uvedené společnosti na nizozemský trh (dále společně jen „CEF"), podaly Komisi Evropských společenství stížnost ohledně problémů se zásobováním, jimž v Nizozemsku čelily.

3 Tato stížnost se týkala tří sdružení podniků působících na nizozemském trhu s elektrotechnikou. Kromě Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied (Nizozemské federativní sdružení pro velkoobchod v elektrotechnice, dále jen „FEG") se jednalo o Nederlandse Vereniging van Alleenvertegenwoordigers op Elektrotechnisch Gebied (Nizozemské sdružení výhradních zástupců v oblasti elektrotechniky, dále jen „NAVEG") a o Unie van de Elektrotechnische Ondernemers (Svaz elektrotechnických podniků, dále jen „UNETO").

4 V uvedené stížnosti CEF vytýkala těmto třem sdružením a jejich členům, že uzavřeli kolektivní vzájemně exkluzivní dohody na všech stupních odvětví distribuce elektrotechnického materiálu v Nizozemsku, což učinilo takřka nemožným, aby na nizozemský trh pronikl velkoobchodník s elektrotechnickým materiálem, který

nebyl členem FEG. Výrobci a jejich obchodní zástupci či dovozci tak dodávali elektrotechnický materiál pouze členům FEG a podniky zabývající se elektroinstalačními pracemi nakupovaly pouze u nich.

5 Později, v letech 1991 a 1992, CEF rozšířila dosah své stížnosti tím, že upozornila na dohody uzavřené mezi FEG a jeho členy ohledně cen a cenových snížení, na dohody směřující k zabránění účasti na některých projektech, jakož i na vertikální cenové dohody mezi některými výrobci elektrotechnického materiálu a velkoobchodníky, kteří jsou členy FEG.

6 Komise poté, co dne 16. září 1991 zaslala písemné varování FEG a jeho členům (dále jen „písemné varování"), jakož i několik žádostí o informace tomuto sdružení, a po šetřeních provedených svými útvary, jejichž předmětem byla údajná jednání ve vzájemné shodě ze strany členů FEG, oznámila dne 3. července 1996 FEG a sedmi z jeho členů, mezi nimiž byla TU, své námitky. Dne 19. listopadu 1997 proběhlo slyšení za přítomnosti všech adresátů oznámení námitek, jakož i CEF.

7 Dne 26. října 1999 Komise přijala sporné rozhodnutí, v němž je určeno, že:

— FEG porušilo čl. 81 odst. 1 ES tím, že na základě dohody uzavřené s NAVEG, jakož i na základě jednání ve vzájemné shodě s dodavateli nezastoupenými v posledně uvedeném sdružení, zavedlo kolektivní systém exkluzivity, jehož cílem bylo zabránit dodávkám podnikům nepatřícím do FEG (článek 1 sporného rozhodnutí);

— FEG porušilo čl. 81 odst. 1 ES tím, že přímo i nepřímo omezilo schopnost svých členů určovat volným a nezávislým způsobem jejich prodejní ceny, a to na základě závazných rozhodnutí o pevných cenách a, pokud jde o publikace, šířením u svých členů doporučení týkajících se hrubých a čistých cen, jakož i zpřístupněním svým členům fóra umožňujícího jim vést diskuze o cenách a slevách (článek 2 sporného rozhodnutí);

— TU porušila čl. 81 odst. 1 ES tím, že se aktivně podílela na protiprávních jednáních uvedených v článcích 1 a 2 sporného rozhodnutí (článek 3 tohoto rozhodnutí).

8 Za protiprávní jednání uvedená v předchozím bodě byla FEG uložena pokuta ve výši 4,4 milionu eur a TU pokuta ve výši 2,15 milionu eur (článek 5 sporného rozhodnutí).

9 Vzhledem ke značné délce trvání řízení (102 měsíců) však Komise ze svého vlastního podnětu rozhodla o snížení částky pokuty o 100 000 eur. Sporné rozhodnutí v tomto ohledu uvádí:

„(152) [...] Komise připouští, že délka trvání řízení v projednávané věci, které bylo zahájeno v roce 1991, byla značná. Příčiny tohoto stavu jsou různé a jsou přičitatelné jak Komisi, tak i účastníkům řízení. V rozsahu, v němž toto může být vytýkáno Komisi, uznává Komise svou odpovědnost v tomto ohledu.

(153) Z tohoto důvodu Komise snižuje částku pokuty [ze 4,5 milionu] na 4,4 milionu eur, pokud jde o FEG, a [z 2,25 milionu] na 2,15 milionu eur, pokud jde o TU."

Žaloba k Soudu a napadený rozsudek

10 Návrhem doručeným Soudu dne 14. ledna 2000 (T-6/00) TU podala žalobu, jejímž hlavním návrhovým žádáním se domáhala zrušení sporného rozhodnutí a podpůrně pak zrušení jeho čl. 5 odst. 2 nebo dále podpůrně snížení částky pokuty, jež jí byla uložena, na 1 000 eur.

11 Návrhem doručeným Soudu téhož dne (T-5/00) FEG podala žalobu mající stejný předmět jako žaloba TU.

12 Předseda prvního senátu Soudu usnesením ze dne 16. října 2000 povolil vedlejší účastenství CEF na podporu návrhových žádání Komise.

13 Žaloby FEG a TU, které byly spojeny pro účely ústní části řízení a rozsudku, byly napadeným rozsudkem zamítnuty. FEG a TU bylo uloženo, že ponesou vlastní náklady řízení, jakož i náklady řízení Komise a vedlejších účastníků řízení v prvním stupni v každé z věcí, které žalobci zahájili.

Návrhová žádání účastnic řízení před Soudním dvorem

14 Ve svém kasačním opravném prostředku TU navrhuje, aby Soudní dvůr:

— zrušil napadený rozsudek a sám rozhodl ve věci samé o návrhu na zrušení sporného rozhodnutí; podpůrně, aby zrušil uvedený rozsudek a vrátil věc Soudu prvního stupně;

— zrušil v plném rozsahu nebo zčásti sporné rozhodnutí v rozsahu, v němž se vztahuje na TU nebo rozhodl ve věci samé o podstatném snížení částky pokuty, která jí byla uložena;

— uložil Komisi náhradu nákladů řízení, včetně nákladů řízení před Soudem.

15 Komise navrhuje, aby Soudní dvůr:

— odmítl kasační opravný prostředek v plném rozsahu jako nepřípustný nebo jej alespoň zamítl jako neopodstatněný;

— uložil TU náhradu nákladů řízení.

Důvody kasačního opravného prostředku

16 Na podporu svého kasačního opravného prostředku se TU dovolává pěti důvodů vycházejících z:

— porušení práva Společenství nebo evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP"), nebo přinejmenším ze zmatečného odůvodnění napadeného rozsudku v rozsahu, v němž Soud rozhodl, že překročení přiměřené lhůty neodůvodňuje zrušení sporného rozhodnutí nebo dodatečné snížení pokuty;

— porušení povinnosti uvést odůvodnění v rozsahu, v němž je napadený rozsudek stižen vnitřní rozporností z důvodu dvojznačnosti, kterou se vyznačuje význam přikládaný Soudem datu oznámení písemného varování;

— nesprávného právního posouzení nebo zmatečného odůvodnění napadeného rozsudku v rozsahu, v němž Soud rozhodl, že Komise mohla právem činit TU odpovědnou za protiprávní jednání uvedená v článcích 1 a 2 sporného rozhodnutí;

— nesprávného právního posouzení nebo zmatečného odůvodnění napadeného rozsudku v rozsahu, v němž Soud pokládal každé z protiprávních jednání uvedených v článcích 1 a 2 sporného rozhodnutí za pokračující protiprávní jednání, ke kterému došlo během předmětných období a v rozsahu, v němž mimoto pro výpočet délky trvání protiprávního jednání uvedeného v článku 3 uvedeného rozhodnutí vycházel ze stejných období jako z těch, která se týkala výše uvedených protiprávních jednání;

— nesprávného právního posouzení v rozsahu, v němž Soud navzdory nesprávnému posouzení délky trvání protiprávních jednání a popření zásady přiměřené lhůty opomenul přiznat dodatečné snížení částky pokuty nebo přinejmenším toto posouzení nedostatečně odůvodnil.

Ke kasačnímu opravnému prostředku

K prvnímu důvodu opravného prostředku, vycházejícímu z porušení zásady přiměřené lhůty

Argumentace účastníků řízení

17 V rámci svého prvního důvodu opravného prostředku TU vytýká Soudu, že porušil právo Společenství nebo EÚLP či přinejmenším zmatečně odůvodnil napadený rozsudek v rozsahu, v němž rozhodl, že překročení přiměřené lhůty nemůže odůvodnit zrušení sporného rozhodnutí nebo dodatečné snížení částky pokuty, která jí byla uložena. Tento důvod opravného prostředku zahrnuje tři části.

— K první části prvního důvodu opravného prostředku, týkající se rozlišení mezi oběma fázemi správního řízení

18 TU vytýká Soudu, že v bodech 78 a 79 napadeného rozsudku rozhodl, že prodloužením fáze správního řízení předcházející oznámení námitek nemůže být způsoben zásah do práv obhajoby, jelikož v řízení v oblasti soutěžní politiky

Společenství nejsou zúčastnění až do přijetí oznámení námitek předmětem žádného formálního obvinění. Soud tak při posuzování přiměřenosti lhůty neprávem přehlédl 57 měsíců správního řízení.

19 TU uplatňuje, že k určení, zda byla dodržena zásada přiměřené lhůty je třeba přihlédnout jak k celkové délce trvání správního řízení, tak i k jeho jednotlivým stadiím. Domnívá se, že Soud tím, že rozlišil mezi oběma fázemi uvedeného řízení a měl za to, že fáze předcházející oznámení námitek byla „irelevantní" pro účely posouzení přiměřenosti lhůty, jednal způsobem neslučitelným s právem Společenství.

20 Krom toho Soud přehlédl judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, když v bodech 79 a 80 napadeného rozsudku poukázal na to, že za okamžik, od něhož jsou zúčastnění předmětem formálního obvinění a k němuž je zahájeno řízení podle článku 3 nařízení Rady č. 17 ze dne 6. února 1962, prvního nařízení, kterým se provádějí články [81] a [82] Smlouvy (Úř. věst. 1962, 13, s. 204; Zvl. vyd. 08/01, s. 3), je třeba považovat oficiální datum přijetí oznámení námitek a že, jde-li o trestní věc, jako je tomu v projednávané věci, počíná přiměřená lhůta uvedená v čl. 6 odst. 1 EÚLP běžet od tohoto okamžiku.

21 TU přitom tvrdí, že za konkrétních okolností projednávaného případu neodpovídá „okamžik formálního obvinění" přijetí oznámení námitek, ale přijetí písemného varování nebo první žádosti o informace.

22 Komise uplatňuje, že první část prvního důvodu opravného prostředku dovolávaného TU spočívá na nesprávném výkladu napadeného rozsudku. Podle Komise Soud v bodě 77 napadeného rozsudku shledal, že první fáze správního řízení trvala

nepřiměřeně dlouho; Soud tedy ve svém posouzení přiměřené, či nepřiměřené povahy doby, která uplynula mezi prvními úkony tohoto řízení a přijetím sporného rozhodnutí, zohlednil první fázi správního řízení.

23 Komise tvrdí, že Soud postupoval v souladu s judikaturou Soudního dvora, podle níž nepřiměřená délka trvání jednotlivých fází šetření nevede automaticky k porušení zásady přiměřené lhůty, když měl za to, že jak první, tak i druhá fáze správního řízení trvaly nadměrně dlouho, a když poté zkoumal, zda takovým překročením přiměřené lhůty došlo k zásahu do práv obhajoby TU. Je rovněž nezbytné, aby dotyčné podniky prokázaly, že tato nepřiměřená délka trvání způsobila zásah do práva obhajoby (rozsudek ze dne 15. října 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Recueil, s. I-8375, body 173 až 178).

24 V projednávané věci podle Komise TU nepředložila přesvědčivý důkaz svého tvrzení, podle něhož nadměrná délka trvání správního řízení způsobila zásah do práv obhajoby.

25 Komise rovněž zdůrazňuje, že z bodů 87 až 92 napadeného rozsudku vyplývá, že Soud v průběhu přezkumu otázky, zda jím zjištěná nepřiměřená délka trvání správního řízení poškozovala práva obhajoby TU, zaměřil svou analýzu jak na první, tak na druhou fázi správního řízení.

26 Podpůrně Komise podotýká, že otázka, zda pro určení data obvinění TU ve smyslu článku 6 EÚLP je třeba přihlédnout k datu oznámení námitek, nebo k datu přijetí písemného varování, postrádá význam, jelikož již samo znění bodů 76 až 85

napadeného rozsudku jasně ukazuje, že Soud přezkoumal otázku dodržení zásady přiměřené lhůty ve vztahu jak k první fázi správního řízení, jež začala přijetím písemného varování, tak i k druhé fázi tohoto řízení.

27 Komise tedy navrhuje zamítnout první část prvního důvodu opravného prostředku jako neopodstatněnou.

— Ke druhé části prvního důvodu kasačního opravného prostředku, týkající se nadměrné délky trvání správního řízení

28 TU uplatňuje, že Soud nezjistil některá nesplnění povinností ze strany Komise. Zejména šlo o to, že oznámení námitek bylo FEG a jeho členům zasláno až 57 měsíců po zaslání písemného varování. Podle TU tak Komise ponechala zúčastněné osoby dlouho v nejistotě, pokud jde o kroky, které vůči nim mohou být podniknuty.

29 Délka trvání správního řízení měla Soud vést k tomu, aby *prima facie* připustil existenci porušení zásady přiměřené lhůty. Nezávisle na otázce, zda práva obhajoby TU byla skutečně porušena, mělo natolik závažné překročení uvedené lhůty Soudu umožnit, aby učinil závěr, že sporné rozhodnutí nemělo být jako takové přijato, když žádný ze zúčastněných neměl být tak dlouho v nejistotě.

30 Komise připomíná, že podle ustálené judikatury nepřiměřeně dlouhé trvání správního řízení může vést ke zrušení rozhodnutí Komise pouze tehdy, pokud dotčené podniky prokáží, že překročením přiměřené lhůty došlo k zásahu do práv obhajoby. Tato otázka byla Soudem prověřena v bodech 87 až 93 napadeného rozsudku, na jejichž základě Soud dospěl k závěru, že neexistuje žádný důkaz o zásahu do zájmů TU.

31 Komise uplatňuje, že tvrzení, podle něhož Soud nezjistil některá porušení přiměřené lhůty, směřuje ke zpochybnění skutkového závěru učiněného tímto soudem, a je tudíž zjevně nepřípustné.

— Ke třetí části prvního důvodu kasačního opravného prostředku, vycházející z porušení práv obhajoby

32 TU tvrdí, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení nebo přinejmenším odůvodnil zmatečně napadený rozsudek v rozsahu, v němž stanovil, že práva obhajoby TU nebyla dotčena nepřiměřeně dlouhým trváním správního řízení (bod 79 napadeného rozsudku ve spojení s jeho body 93 a 94).

33 Krom toho tvrdí, že v průběhu fáze předcházející přijetí oznámení námitek byla dotčena práva obhajoby. Zejména poukazuje na nepříznivé následky, jimž z důvodu uvedené délky trvání čelila, pokud jde o shromažďování důkazů.

34 TU má za to, že byla zbavena možnosti přikročit k plodnému vyhledávání důkazů. Z důvodu uplynutí dlouhého časového období bylo stále obtížnější shromáždit důkazy v její prospěch, které po ní byly vyžadovány, přestože jednala tak, že dodržovala obecnou povinnost obezřelosti příslušející každému podniku, jak Soud uvedl v bodě 87 napadeného rozsudku.

35 Komise se domnívá, že třetí část prvního důvodu opravného prostředku směřuje ke zpochybnění skutkových závěrů Soudu učiněných v bodech 87 až 93 napadeného rozsudku, a že je tedy zjevně nepřípustná.

36 Podpůrně Komise kritizuje argument TU, podle něhož nadměrně dlouhé trvání šetření neumožnilo této společnosti uspokojivým způsobem vyhledat důkazy. V tomto ohledu Komise připomíná, že tyto argumenty byly společností TU předloženy Soudu, který je v bodech 87 a 88 napadeného rozsudku zamítl. Závěry, k nimž Soud v těchto bodech dospěl, nebyly TU vyvráceny.

37 CEF ve své odpovědi na sdělení opravného prostředku rovněž uplatňuje, že první důvod TU spočívá na nesprávném výkladu napadeného rozsudku. Soud v rámci posouzení přiměřené lhůty právem zaměřil svůj přezkum na období počínající k datu žádosti o informace, tedy 25. července 1991.

38 Pokud jde o přiměřenou lhůtu a porušení práv obhajoby, CEF odkazuje na bod 49 rozsudku ze dne 17. prosince 1998, Baustahlgewebe v. Komise (C-185/95 P, Recueil, s. I-8417), aby tvrdila, že Soud nepoužil nesprávný právní pojem, když se domníval, že ačkoli první fáze správního řízení trvala nadměrně dlouho, zásada přiměřené lhůty nebyla popřena, pokud není prokázáno, že došlo k porušení práv obhajoby.

39 CEF se každopádně domnívá, že v projednávané věci se jedná o skutková zjištění Soudu, která nemohou být předmětem přezkumu Soudního dvora. První důvod kasačního opravného prostředku musí být tedy odmítnut jako nepřípustný nebo každopádně zamítnut jako neopodstatněný.

Závěry Soudního dvora

40 Dodržení přiměřené lhůty při vedení správních řízení v oblasti soutěžní politiky představuje obecnou zásadu práva Společenství, jejíž dodržování soud Společenství zajišťuje (rozsudky ze dne 18. března 1997, Guérin automobiles v. Komise, C-282/95 P, Recueil, s. I-1503, body 36 a 37, jakož i Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, výše uvedený, body 167 až 171).

41 Je třeba ověřit, zda se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když odmítl argumenty vycházející z údajného porušení této zásady Komisí.

42 Na rozdíl od toho, co tvrdí TU, Soud za účelem uplatnění zásady přiměřené lhůty provedl rozlišení mezi oběma fázemi správního řízení, tedy fází vyšetřování předcházející oznámení námitek a fází odpovídající zbývající části správního řízení (viz bod 78 napadeného rozsudku).

43 Tento způsob postupu je naprosto v souladu s judikaturou Soudního dvora. V bodech 181 až 183 výše uvedeného rozsudku Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise Soudní dvůr zejména rozhodl, že správní řízení může vést k přezkumu dvou po sobě jdoucích období, z nichž každé odpovídá vlastní vnitřní

logice. První období, které probíhá až do oznámení námitek, počíná běžet k datu, kdy Komise, užívajíc pravomocí, které jí svěřil zákonodárce Společenství, přijme opatření, která znamenají výtku, že došlo k protiprávnímu jednání, a má Komisi umožnit, aby zaujala stanovisko, pokud jde o směřování řízení. Druhé období běží od oznámení námitek do přijetí konečného rozhodnutí. Má Komisi umožnit, aby se s konečnou platností vyslovila k vytýkanému protiprávnímu jednání.

44 Poté, co rozlišil obě fáze správního řízení, přikročil Soud k přezkumu toho, zda se každá z nich vyznačovala, či nikoli nadměrnou délkou trvání.

45 Co se týče první fáze, Soud v bodě 77 napadeného rozsudku shledal, že Komise čekala déle než tři roky poté, co TU dne 25. července 1991 zaslala žádost o informace, aby na základě článku 11 nařízení č. 17 provedla první šetření na místě. Soud připustil, že taková délka trvání je nadměrná a vyplývá z nečinnosti přičitatelné Komisi.

46 Pokud jde o druhou fázi správního řízení, Soud v bodě 85 napadeného rozsudku poukázal na to, že od slyšení účastníků do vydání sporného rozhodnutí uplynulo zhruba 23 měsíců, přičemž taková délka trvání je značná, aniž by bylo možno přičítat za ni odpovědnost TU a FEG. Soud na základě toho učinil závěr, že Komise překročila lhůtu zpravidla nezbytnou k přijetí uvedeného rozhodnutí.

47 Jelikož zjištění nadměrné délky trvání řízení, aniž by bylo možno za ni přičítat odpovědnost TU nebo FEG, není samo o sobě dostačující k závěru, že došlo k porušení zásady přiměřené lhůty, Soud posoudil dopad takové délky trvání na

práva obhajoby TU. Předpoklad tohoto přístupu vyplývá z bodu 74 napadeného rozsudku, v němž Soud rozhodl, že překročení přiměřené lhůty může představovat důvod pro zrušení pouze v případě rozhodnutí určujícího, že došlo k protiprávnímu jednání, pokud bylo prokázáno, že porušením této zásady došlo k zásahu do práv obhajoby dotyčných podniků. Podle Soudu, mimo tuto specifickou hypotézu nedodržení povinnosti rozhodnout v přiměřené lhůtě nemá vliv na platnost správního řízení na základě nařízení č. 17.

48 Použití tohoto kritéria pro účely zjištění porušení zásady přiměřené lhůty je naprosto legitimní. Soudní dvůr totiž v bodě 49 výše uvedeného rozsudku Baustahlgewebe v. Komise rozhodl, v rámci posouzení délky trvání řízení před Soudem, že náznak, že délka trvání řízení měla vliv na řešení sporu, může vést ke zrušení napadeného rozsudku. Tentýž přístup lze zjistit ve sledu úvah Soudu, když měl za to, že nadměrná délka trvání řízení před Komisí má způsobit zrušení sporného rozhodnutí, pokud byla narušena práva obhajoby TU, v kterémžto případě je nutně dán možný vliv na výsledek řízení.

49 V důsledku toho je třeba posoudit rozbor provedený Soudem, pokud jde v této souvislosti o údajné porušení práv obhajoby TU.

50 Z napadeného rozsudku vyplývá, že tento rozbor se omezuje na posouzení dopadu nadměrné délky trvání druhé fáze správního řízení na výkon práv obhajoby TU. Soud zejména v bodě 93 uvedeného rozsudku dospěl k závěru, že nadměrným prodloužením správního řízení po slyšení nebyla dotčena práva obhajoby TU a FEG.

51 Co se týče vyšetřovací fáze předcházející oznámení námitek, Soud v bodě 79 napadeného rozsudku poukázal na to, že samotné prodloužení této fáze správního řízení nemohlo samo o sobě způsobit zásah do práv obhajoby, protože TU a FEG nebyly až do přijetí oznámení námitek předmětem žádného formálního obvinění.

52 Tento závěr je správný, jelikož Soud měl za to, že TU a FEG byly oficiálně informovány o protiprávních jednáních, která jim Komise na základě svých vlastních šetření vytýkala, až po zaslání oznámení námitek. Podklad sledu úvah Soudu tvoří myšlenka, že dotyčné podniky mohou plně uplatnit svá práva obhajoby až v průběhu druhé fáze správního řízení, zatímco během fáze předcházející oznámení námitek tomu tak není z toho důvodu, že Komise ještě nezformulovala vytýkané skutečnosti, pokud jde o údajná protiprávní jednání, která zjistila.

53 Nicméně zjištění učiněné Soudem v bodě 79 napadeného rozsudku nezohledňuje eventualitu, že nadměrná délka trvání vyšetřovací fáze mohla mít vliv na výkon práv obhajoby TU v průběhu druhé fáze správního řízení, tedy po zaslání oznámení námitek.

54 Nadměrná délka trvání první fáze správního řízení může mít dopad na budoucí možnosti obrany dotyčných podniků zejména oslabením účinnosti práv obhajoby, jsou-li uplatněna v druhé fázi řízení. Jak zdůraznila generální advokátka v bodě 123 svého stanoviska, čím více času totiž uplyne mezi takovým opatřením v rámci šetření, jakým bylo v projednávané věci zaslání písemného varování, a oznámením námitek, tím více se stává pravděpodobným, že případné důkazy ve prospěch obhajoby, pokud jde o protiprávní jednání vytýkaná v tomto oznámení, již nebudou moci být shromážděny nebo budou moci být shromážděny jen s obtížemi, zvláště

pokud jde o svědky ve prospěch obhajoby, a to zejména z důvodu změn, ke kterým mohlo dojít ve složení vedení dotyčných podniků a pohybů jejich ostatního personálu. Ve svém rozboru zásady přiměřené lhůty Soud tuto stránku uplatnění uvedené zásady dostatečně nezohlednil.

55 Jelikož dodržování práv obhajoby, což je zásada, jež byla v judikatuře Soudního dvora opakovaně zdůrazněna jakožto zásada základní (viz zejména rozsudek ze dne 9. listopadu 1983, Michelin v. Komise, 322/81, Recueil, s. 3461, bod 7), má v takových řízeních, jako je řízení v projednávané věci, klíčový význam, je důležité zabránit tomu, aby tato práva mohla být nenapravitelně narušena z důvodu nadměrné délky trvání vyšetřovací fáze a aby tato délka trvání mohla být na překážku provádění důkazů majících vyvrátit existenci jednání, která mohou zakládat odpovědnost dotčených podniků. Z tohoto důvodu nesmí být přezkum případné překážky výkonu práv obhajoby omezen na samotnou fázi, během níž tato práva působí plné účinky, a sice na druhou fázi správního řízení. Posouzení zdroje případného oslabení účinnosti práv obhajoby se musí vztahovat na toto řízení jako celek s ohledem na celou dobu jeho trvání.

56 Soud se tak dopustil nesprávného právního posouzení v rozsahu, v němž v napadeném rozsudku omezil dosah přezkumu údajného porušení práv obhajoby z důvodu nadměrné délky trvání správního řízení pouze na druhou fázi tohoto řízení. Opomenul přezkoumat, zda nadměrnou délkou trvání celého správního řízení, včetně fáze předcházející oznámení námitek, přičitatelnou Komisi, mohly být dotčeny budoucí možnosti obhajoby FEG a TU a zda posledně uvedená zejména tuto skutečnost jednoznačně prokázala.

57 Z toho vyplývá, že první důvod kasačního opravného prostředku TU musí být přijat v rozsahu, v němž je založen na nesprávném právním posouzení při uplatnění zásady přiměřené lhůty. V důsledku toho musí být napadený rozsudek zčásti zrušen v rozsahu, v němž rozhodl, že prodloužení první fáze správního řízení nemohlo samo o sobě způsobit zásah do práv obhajoby TU.

58 V souladu s článkem 61 prvním pododstavcem statutu Soudního dvora, pokud je kasační opravný prostředek opodstatněný, Soudní dvůr zruší rozhodnutí Soudu. Soudní dvůr pak může sám vydat konečné rozhodnutí ve věci, pokud to soudní řízení dovoluje, nebo věc vrátit zpět Soudu k rozhodnutí.

59 Jelikož v projednávané věci otázka údajného porušení práv obhajoby, zkoumaná s ohledem na nadměrnou délku trvání správního řízení, již byla diskutována v prvním stupni, a TU tak měla možnost uplatnit své argumenty v tomto ohledu, je Soudní dvůr s to rozhodnout ve věci samé.

60 TU ve své žalobě k Soudu tvrdí, že nadměrná délka trvání správního řízení měla dopad na výkon práv obhajoby, a tudíž na výsledek řízení zahájeného vůči ní. Její obhajoba byla narušena již v době přijetí oznámení námitek.

61 Je tedy třeba ověřit, zda TU právně dostačujícím způsobem prokázala, že k datu oznámení námitek, tedy ke dni 3. července 1996, již pocítila při své obhajobě proti tvrzení Komise obtíže, které byly důsledkem nadměrné délky trvání správního řízení.

62 TU v první řadě podotýká, že protiprávní jednání, z nichž Komise vycházela ve sporném rozhodnutí, jsou založena hlavně na zápisech z jednání mezi představiteli FEG, NAVEG a TU. Přitom v řadě případů zaměstnanci posledně uvedené společnosti, kteří se tehdy účastnili těchto jednání, již dlouhou dobu v tomto podniku nepracují. Účastníci regionálních shromáždění FEG, p. Van Hulten, de Beun, Romein a Van Wingen, tak již před několika roky TU opustili, buď z toho důvodu, že uplatnili svůj nárok na důchod, nebo z důvodu nemoci. Pokud jde

o p. Coppoolseho, jenž je uveden v bodech 65 a 69 odůvodnění uvedeného rozhodnutí jako předseda FEG, v němž zastupoval společnost TU, nepracuje v této společnosti již od roku 1989 a od 1. června 1992 již ani v podniku Schotman, jehož je TU dceřinou společností.

63 TU tvrdí, že v nepřítomnosti těchto osob nelze rozumně požadovat, aby provedla přesnou rekonstrukci kontextu, v němž tehdy probíhala jednání, aby se tak bránila výtkám formulovaným Komisí v oznámení námitek.

64 V tomto ohledu je namístě poukázat na to, že ve své žalobě k Soudu TU opomenula upřesnit datum, k němuž uvedené osoby opustily tento podnik a okolnosti, které měly prokazovat, že dne 3. července 1996 již nebylo možné získat od těchto osob informace. Argumenty dovolávané TU, pokud jde o důvody, proč mělo být pro výkon práv obhajoby klíčovým získat vyjádření uvedených osob, rovněž postrádají přesnost. TU neuvádí, jaké specifické námitky Komise uvedené ve sporném rozhodnutí mohly být vyvráceny díky zásahu těchto osob.

65 TU se zadruhé odvolává na jedenáct zápisů ze schůzí, na nichž Komise založila své zjištění existence kolektivního systému exkluzivity. Tři z osob přítomných na některých z těchto schůzí, a sice p. Vos (pohovor mezi společností TU a podnikem Holec), p. Van der Kaay (přítomen na shromáždění FEG pro region „Zuid--Nederland" dne 14. února 1990) a p. Van Nieuwenhof (přítomen na shromáždění pro tentýž region dne 28. května 1991) již TU nemohou poskytnout součinnost.

66 TU tvrdí, že i kdyby zúčastněné osoby mohla o spolupráci požádat, bylo by i přesto nemožné rekonstruovat jednání pět až osm let poté, co k nim došlo.

67 V tomto ohledu je třeba připomenout, že oznámení námitek bylo TU zasláno dne 3. července 1996. TU přitom neuvádí datum odchodu tří dotyčných osob ani důvod, proč by skutečnost, že tyto osoby již nelze požádat o spolupráci, měla narušit její obhajobu vůči námitkám Komise.

68 Mimoto je nesporné, že přinejmenším pokud jde o shromáždění FEG pro region „Zuid-Nederland", dne 14. února 1990 byla TU zastoupena nejen p. Van der Kaayem, ale rovněž dalšími osobami zastupujícími tuto společnost, vůči nimž se TU nedovolává jejich nedostupnosti.

69 Ze všeho výše uvedeného vyplývá, že TU se nepodařilo prokázat na základě přesvědčivých důkazů, že porušení práv obhajoby mohlo vyplývat z nadměrné délky trvání fáze správního řízení předcházející oznámení námitek a že k datu, k němuž k tomuto oznámení došlo, byly její možnosti účinně se bránit z tohoto důvodu již narušeny.

70 Argumentace TU neprokazuje, že skutečně došlo k porušení práv obhajoby, které je třeba přezkoumávat v závislosti na konkrétních okolnostech každého projednávaného případu.

71 Žalobní důvod vznesený TU na podporu její žaloby k Soudu vycházející z porušení zásady přiměřené lhůty tak není opodstatněný, a tudíž musí být zamítnut.

72 V důsledku toho také žaloba TU k Soudu musí být v rozsahu, v němž je založena na uvedeném žalobním důvodu, zamítnuta.

Ke druhému důvodu kasačního opravného prostředku, vycházejícímu z údajného nepřihlédnutí k důkazu ve prospěch obhajoby ve správním řízení z doby po písemném varování

Argumentace účastníků řízení

73 TU má za to, že důvody napadeného rozsudku jsou vnitřně rozporné, a v důsledku toho je jeho odůvodnění vadné z důvodu dvojznačnosti, kterou se vyznačuje význam, který Soud přiložil datu oznámení písemného varování.

74 Soud měl jednak v bodě 79 napadeného rozsudku za to, že den oznámení námitek představuje datum, od něhož byla TU formálně obviněna. Z této úvahy plyne, že TU se až do tohoto data nepotřebovala bránit, jelikož vůči ní nebylo ještě formulováno žádné formální obvinění. Soud tedy k posouzení toho, zda Komise dodržela zásadu přiměřené lhůty před přijetím sporného rozhodnutí, nepřihlédl k období předcházejícímu oznámení námitek.

75 Z bodů 196 a 208 napadeného rozsudku pak dále podle TU vyplývá, že Soud měl za to, že TU byla z věcného hlediska obviněna již od přijetí dopisu týkajícího se písemného varování nebo přinejmenším první žádosti o informace. Soud tak bez jakéhokoli vysvětlení nepřihlédl k důkazu ve prospěch TU odpovídajícímu období po přijetí uvedeného dopisu.

76 Podle TU je napadený rozsudek stižen závažnou nedostatečností odůvodnění a Soud se dopustil porušení práv obhajoby.

77 Komise uplatňuje, že druhý důvod TU na podporu jejího kasačního opravného prostředku spočívá na dvou nesprávných předpokladech.

78 V první řadě Soud ve svém posouzení přiměřenosti lhůty, která uplynula mezi prvními úkony správního řízení a přijetím sporného rozhodnutí, přihlédl k období předcházejícímu oznámení námitek.

79 Komise zadruhé uplatňuje, že Soud přezkoumal písemnosti a argumenty uplatňované TU a zjistil, že nemají důkazní hodnotu, kterou jim TU přikládá. Podle Komise Soud ve svém posouzení rovněž přiznal význam okolnosti, že dokumenty, o něž se TU opírá, byly sepsány až poté, co všichni zúčastnění byli informováni o tom, že Komise zahájila správní řízení.

80 Komise se domnívá, že tento důvod opravného prostředku směřuje k tomu, aby byly Soudnímu dvoru předloženy skutkové závěry Soudu ohledně důkazní hodnoty písemností ve spise, a v důsledku toho musí být odmítnut jako nepřípustný.

Závěry Soudního dvora

— Úvodní poznámky

81 Je třeba připomenout meze soudního přezkumu vykonávaného Soudním dvorem v rámci kasačního opravného prostředku.

82 Z článku 225 ES a z prvního pododstavce článku 58 statutu Soudního dvora vyplývá, že jedině Soud je příslušný jednak zjistit skutkový stav, kromě případu, kdy by věcná nesprávnost jeho zjištění vyplývala z písemností ve spise, které mu byly předloženy, a jednak tento skutkový stav posoudit. Pokud Soud zjistil nebo posoudil skutkový stav, Soudní dvůr je na základě článku 225 ES příslušný k výkonu přezkumu právní kvalifikace těchto skutkových okolností a právních důsledků, které z nich Soud vyvodil (viz zejména výše uvedený rozsudek ze dne 17. prosince 1998, Baustahlgewebe v. Komise, bod 23, a rozsudek ze dne 6. dubna 2006, General Motors v. Komise, C-551/03 P, Sb. rozh. s. I-3173, bod 51).

83 Soudní dvůr tedy není příslušný ke zjišťování skutkového stavu ani v zásadě k přezkoumávání důkazů, které Soud přijal na podporu tohoto skutkového stavu. Pokud totiž tyto důkazy byly řádně získány a byly dodrženy obecné právní zásady a procesní pravidla použitelná v oblasti důkazního břemene a zajišťování důkazů, přísluší pouze Soudu posoudit hodnotu, kterou je třeba přiznat důkazům, které mu byly předloženy. Takové posouzení tudíž nepředstavuje, s výhradou případu zkreslování těchto důkazů, právní otázku, která by jako taková podléhala přezkumu Soudního dvora (výše uvedené rozsudky Baustahlgewebe v. Komise, bod 24, a General Motors v. Komise, bod 52).

84 Krom toho je třeba připomenout, že otázka, zda je odůvodnění rozsudku Soudu rozporné, či nedostatečné je právní otázkou, která jako taková může být vznesena v rámci kasačního opravného prostředku (rozsudky ze dne 7. května 1998, Somaco v. Komise, C-401/96 P, Recueil, s. I-2587, bod 53, a ze dne 13. prosince 2001, Cubero Vermurie v. Komise, C-446/00 P, Recueil, s. I-10315, bod 20).

85 Pokud jde o povinnost uvést odůvodnění, z ustálené judikatury vyplývá, že neukládá Soudu, aby poskytl vysvětlení, ve kterém by se vyčerpávajícím způsobem postupně zabýval každou ze všech úvah uvedených účastníky sporu. Odůvodnění tedy může být konkludentní za podmínky, že umožní zúčastněným osobám seznámit se s důvody, pro které byla dotčená opatření přijata a příslušnému soudu disponovat poznatky dostatečnými k tomu, aby mohl vykonat svůj přezkum (viz v tomto smyslu

rozsudek ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I-123, bod 372).

— Přezkum druhého důvodu kasačního opravného prostředku

86 V rozsahu, v němž svým druhým důvodem opravného prostředku TU usiluje o prokázání toho, že odůvodnění napadeného rozsudku týkající se odmítnutí důkazní hodnoty některých písemností je nedostatečné, nebo dokonce rozporné, je tento důvod přípustný.

87 V rámci své žaloby k Soudu TU a FEG zpochybnily skutečnosti, z nichž Komise ve sporném rozhodnutí vycházela jako z příkladů uplatnění džentlmenské dohody uzavřené mezi NAVEG a FEG ohledně zásobování členů posledně uvedeného sdružení (dále jen „džentlmenská dohoda"). V tomto rámci bylo poukazováno zejména na dva dopisy podniku Spaanderman Licht.

88 V bodech 196 a 208 napadeného rozsudku Soud přezkoumal důkazní hodnotu těchto dopisů.

89 Pokud jde zejména o dopis ze dne 14. srpna 1991, Soud v uvedeném bodě 196 posoudil jeho důkazní hodnotu tak, že znění tohoto dopisu zvážil v kontextu, v němž byl sepsán. V první řadě poukázal na to, že tento dopis byl zaslán NAVEG v odpověď na otázku, kterou posledně uvedené sdružení položilo dva dny předtím. Bylo to tedy

NAVEG, které se rozhodlo dotázat se Spaanderman Licht na důvody, které jej vedly k tomu, aby nenakupoval u CEF. V druhé řadě Soud uvedl, že tento dopis následoval po žádostech o informace zaslaných Komisí FEG a TU dne 25. července 1991, a že z tohoto důvodu postrádal přesvědčivost.

90 Pokud jde o dopis zaslaný dne 22. května 1991 CEF podnikem Spaanderman Licht, Soud konstatoval, že tento podnik se omezil na uvedení toho, že si nepřeje rozšířit svou síť prodejců. Soud nicméně poukázal na to, že tento dopis byl sepsán v době, kdy již probíhalo šetření Komise.

91 Z bodů 196 a 208 napadeného rozsudku tak vyplývá, že Soud dostatečným způsobem odůvodnil nepřesvědčivost uvedených dopisů a jejich odmítnutí jako důkazů ve prospěch obhajoby ve správním řízení.

92 Pokud jde o údajnou rozpornost odůvodnění napadeného rozsudku, tvrzenou TU, je třeba shledat, že jak poukázala generální advokátka v bodě 27 svého stanoviska, při neexistenci jakékoli logické souvislosti mezi posouzením přiměřenosti délky trvání správního řízení a posouzením důkazní hodnoty písemností předložených Soudu jako důkazy, neobsahuje uvedený rozsudek žádnou rozpornost.

93 Krom toho důkazní hodnota materiálů předložených Soudu účastníky řízení jako důkazy, kterou přísluší posoudit pouze Soudu, nezávisí nutně na stadiu správního řízení, během něhož byly sepsány. Jak poukázala generální advokátka v bodě 28 svého stanoviska, tuto důkazní hodnotu je nutno prověřit s přihlédnutím ke všem okolnostem dané věci. Z bodů 196 a 208 napadeného rozsudku přitom vyplývá, že skutečnost, že Komise již zahájila své šetření, není jediným rozhodujícím faktorem, na jehož základě Soud zejména odmítl dopisy Spaanderman Licht z 22. května a 14. srpna 1991 jako nezpůsobilé zpochybnit důkazy předložené Komisí, pokud jde

o provádění džentlmenské dohody. Uvedené body 196 a 208 tedy nelze vykládat v tom smyslu, že by již z podstaty věci nebylo možné přiznat žádnou důkazní hodnotu písemnosti sepsané v době, kdy již probíhá šetření Komise.

94 Vzhledem k předchozímu je namístě druhý důvod uplatňovaný na podporu kasačního opravného prostředku zamítnout jako neopodstatněný.

Ke třetímu důvodu kasačního opravného prostředku, vycházejícímu z účasti TU na protiprávních jednáních uvedených Komisí

95 TU Soud vytýká, že se dopustil nesprávného právního posouzení nebo přinejmenším, že zmatečně odůvodnil napadený rozsudek v rozsahu, v němž v bodech 367 a 379 napadeného rozsudku rozhodl, že Komise vytýkala TU oprávněně, že se TU aktivně podílela na protiprávních jednáních týkajících se kolektivního systému exkluzivity a na cenových dohodách FEG. Třetí důvod opravného prostředku zahrnuje tři části.

K první části třetího důvodu opravného prostředku, týkající se účasti TU na kolektivním systému exkluzivity

— Argumentace účastníků řízení

96 Touto částí svého třetího důvodu opravného prostředku TU uplatňuje, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení nebo přinejmenším zmatečně odůvodnil napadený rozsudek, když měl za to, že TU se aktivně podílela na kolektivním systému exkluzivity v podobě džentlmenské dohody.

97 V první řadě Soud nepřihlédl k pravidlům vnitřního fungování FEG ani k nizozemským právním předpisům upravujícím záležitosti sdružení.

98 TU v tomto ohledu připomíná, že před Soudem tvrdila, že z právního hlediska nemohla vykonávat žádný vliv na rozhodnutí FEG. Uvádí, že navzdory tomuto tvrzení Soud v bodě 352 napadeného rozsudku rozhodl, že nejsou relevantní ani námitky, které vznesla, pokud jde o tezi Komise, podle níž TU měla významnou úlohu v kolektivním systému exkluzivity, ani námitky vycházející z pravidel vnitřního fungování FEG a z nizozemských právních předpisů upravujících záležitosti sdružení.

99 Závěry Soudu v tomto ohledu jsou zmatečné, protože v bodě 356 napadeného rozsudku měl za to, že tatáž pravidla vnitřního fungování FEG jsou skutečně relevantní pro účely posouzení úlohy TU ve vedení záležitostí tohoto sdružení.

100 Komise v tomto ohledu uplatňuje, že tato údajná rozpornost mezi body 352 a 356 napadeného rozsudku spočívá na nesprávném výkladu uvedeného rozsudku.

101 Podle Komise tak Soud v bodě 352 napadeného rozsudku měl za to, že TU se nemůže zaštiťovat doslovným zněním pravidel vnitřního fungování FEG nebo ustanoveními nizozemských právních předpisů upravujících právo sdružení, aby tvrdila, že se nepodílela na zjištěných protiprávních jednáních. Komise uplatňuje, že Soud zdůraznil, že je třeba zohlednit pouze to, co se skutečně událo, a nikoli to, co je formálně možné nebo dovolené.

102 Krom toho se Soud v bodě 356 napadeného rozsudku domníval, právě na základě posouzení skutečné úlohy sehrané TU ve vedení záležitostí FEG, že TU se skutečně podílela na kolektivním systému exkluzivity.

103 Zadruhé TU označuje za zmatečné úvahy Soudu v bodě 353 napadeného rozsudku, v němž je potvrzeno kritérium použité Komisí ve sporném rozhodnutí, a sice shoda zájmů FEG a TU. Podle TU skutečnost, že je jedním z nejvýznamnějších podniků, které jsou členy FEG, neprokazuje existenci „přirozené konvergence zájmů" mezi ní a tímto sdružením.

104 Jelikož kritérium založené na shodě zájmů není v daném případě relevantní, Soud měl zkoumat, zda byla dána společná vůle TU a FEG.

105 V tomto Komise tvrdí, že zjištění Soudu týkající se konvergence zájmů mezi FEG a TU není založeno výlučně na skutečnosti, že posledně uvedená společnost byla jedním z největších a hlavních členů FEG. Podle Komise z bodu 356 napadeného rozsudku vyplývá, že Soud rovněž přihlédl ke skutečnosti, že po dobu několika let zasedal představitel TU ve správní radě FEG, přičemž po určitou dobu zastával dokonce předsednictví tohoto orgánu a že uvedená společnost byla silně zastoupena v různých komisích k jednotlivým výrobkům.

106 Komise kritizuje rovněž tezi TU, podle níž byl Soud povinen přezkoumat existenci „souladu vůle" TU a FEG. Podle Komise Soud ověřil, zda se TU podílela na kolektivním systému exkluzivity, a dovodil z toho, že tomu tak bylo, což postačuje k tomu, aby jí bylo přičteno protiprávní jednání.

107 Zatřetí TU odkazuje na zjištění učiněné Soudem v bodě 356 napadeného rozsudku, podle něhož je TU „jedním z největších podniků, jež jsou členy FEG", a „z tohoto titulu někteří členové jejího vedení nebo její zaměstnanci zasedali ve správní radě FEG a účastnili se jednání orgánů tohoto sdružení v době od roku 1985 do roku 1995", a domnívá se, že takovéto zjištění nepostačuje k prokázání, zda se „aktivně" podílela na protiprávním jednání uvedeném v článku 1 sporného rozhodnutí.

108 V projednávané věci měla Komise zjišťovat, zda TU jakýmkoli způsobem projevila svůj souhlas s jednáním „svého" zástupce ve správní radě FEG, a tudíž svůj souhlas s politikou posledně uvedeného sdružení, jakož i s prováděním této politiky. Komise takto nepostupovala, a Soud se tedy v tomto bodě dopustil nesprávného právního posouzení.

109 Komise v tomto ohledu uplatňuje, že TU zjevně přehlíží všechny důkazy, které Soud analyzoval v bodech 356 až 361 napadeného rozsudku. Připomíná, že Soud v uvedených bodech napadeného rozsudku shledal, že se TU podílela na džentlmenské dohodě, když posledně uvedená společnost nejenže byla přítomna na schůzích, v jejichž průběhu byla tato dohoda diskutována, ale byla rovněž přímo zapojena do přípravy a provádění této dohody jakožto člen správní rady FEG.

110 Podle Komise z toho vyplývá, že Soud použil správné právní kritérium, když posuzoval, zda účast TU na kolektivním systému exkluzivity je TU přičitatelná.

— Závěry Soudního dvora

111 Touto první částí třetího důvodu opravného prostředku TU v podstatě zpochybňuje právní kritéria, na nichž Soud založil své posouzení důkazů předložených Komisí

k prokázání účasti TU na kolektivním systému exkluzivity. Jelikož posouzení přičitatelnosti protiprávního jednání určitému podniku představuje právní otázku, Soudnímu dvoru přísluší přezkoumat, zda se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když měl za to, že se Komise mohla právem domnívat, že TU se aktivně podílela na takovém protisoutěžním jednání.

112 TU krom toho v rámci této části třetího důvodu opravného prostředku kritizuje údajnou nedostatečnost odůvodnění několika bodů napadeného rozsudku věnovaných její účasti na kolektivním systému exkluzivity.

113 Z toho vyplývá, že první část třetího důvodu opravného prostředku je přípustná.

114 K prokázání účasti podniku na kartelové dohodě podle ustálené judikatury Soudního dvora postačuje, aby Komise prokázala, že se dotyčný podnik účastnil schůzí, během nichž byly uzavřeny dohody protisoutěžní povahy, aniž by s nimi zjevně vyjádřil svůj nesouhlas. Je-li prokázáno, že se podnik takových schůzí zúčastnil, přísluší mu, aby předložil údaje prokazující, že jeho účast na zmíněných schůzkách nebyla vedena žádným protisoutěžním záměrem, a to tím, že prokáže, že svým soutěžitelům sdělil, že jeho účast na těchto jednáních měla odlišnou povahu než jejich (viz rozsudky ze dne 8. července 1999, Komise v. Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Recueil, s. I-4125, bod 96, a Hüls v. Komise, C-199/92 P, Recueil, s. I-4287, bod 155).

115 Z bodů 359 až 361 napadeného rozsudku vyplývá, že právě tyto zásady posloužily jako základ pro závěry Soudu týkající se důkazu podaného Komisí na podporu jejího zjištění ohledně účasti TU na kolektivním systému exkluzivity. Ve svém přezkumu Soud vůbec nevycházel z předpokladu, podle něhož by příslušnost podniku

k profesnímu sdružení měla automaticky znamenat, že jednotlivá protiprávní jednání tohoto sdružení mají být přičítána tomuto podniku. V tomto ohledu z bodu 355 uvedeného rozsudku jasně vyplývá, že Soud použil kritérium osobní účasti na protiprávním jednání.

116 Soud v bodě 357 napadeného rozsudku shledal, že Komise shromáždila údaje dokazující existenci džentlmenské dohody. Podle Soudu Komise shromáždila dokumentární údaje o kontaktech mezi FEG a NAVEG, během nichž byla džentlmenská dohoda zmiňována. Tyto písemnosti pokrývají období počínající dne 11. března 1986 setkáním mezi správními radami NAVEG a FEG. Komise rovněž vycházela z toho, co bylo řečeno na schůzích týchž správních rad, které proběhly dne 28. února 1989 a dne 25. října 1991, jakož i z dopisu sdružení FEG zaslanému NAVEG dne 18. listopadu 1991.

117 Co se týče osobní účasti TU na džentlmenské dohodě, Soud v bodě 358 napadeného rozsudku shledal, že pokud jde o schůze správních rad FEG a NAVEG, na něž se odvolává Komise, TU sice nebyla ani přítomna, ani zastoupena na schůzi ze dne 28. února 1989, avšak FEG z této schůze pořídila zápis. Soud mimoto poukázal na to, že přítomnost TU na ostatních schůzích (dne 11. března 1986 a dne 25. října 1991), jakož i její zastoupení na správní radě FEG v roce 1991 nejsou zpochybňovány.

118 V bodě 360 napadeného rozsudku Soud uzavřel, že při neexistenci důkazu o jejím distancování se, a tím spíše na základě její účasti jakožto člena správní rady FEG, musí být TU považována za mající účast na džentlmenské dohodě.

119 Z toho vyplývá, že Soud se ve svých závěrech ohledně účasti TU na kolektivním systému exkluzivity nedopustil nesprávného právního posouzení.

120 Je rovněž třeba přezkoumat argumenty dovolávané TU na podporu tvrzení, že některé body napadeného rozsudku týkající se její účasti na kolektivním systému exkluzivity jsou nedostatečně odůvodněny.

121 Zaprvé, co se týče argumentu TU týkajícího se údajného rozporu mezi body 352 a 356 napadeného rozsudku, z pozorného zvážení těchto bodů vyplývá, že nejsou stiženy žádnou rozporností.

122 Z bodu 350 napadeného rozsudku tak vyplývá, že Soud přezkoumal výtky, jichž se TU dovolávala, aby vyvrátila důkazy své aktivní účasti na protiprávních jednáních, a to za účelem toho, aby rozhodl otázku, zda Komise právně dostačujícím způsobem prokázala účast této společnosti na protiprávních jednáních uvedených v článcích 1 a 2 sporného rozhodnutí.

123 Co se týče účasti TU na kolektivním systému exkluzivity, Soud v bodě 352 napadeného rozsudku odmítl argumentaci, podle níž tato společnost nemohla vykonávat vliv na rozhodnutí FEG. Soud shledal, že argumenty TU týkající se pravidel vnitřního fungování FEG a nizozemských právních předpisů v oblasti práva upravujícího sdružení nejsou relevantní. Podle Soudu je třeba určit, zda TU měla účast na džentlmenské dohodě, a nikoli zda jí stanovy FEG nebo uvedené právní předpisy umožňovaly takovou účast mít.

124 Tyto úvahy se právem zakládají na nezbytnosti prokázat, zda k účasti TU na džentlmenské dohodě skutečně došlo, a nikoli zda taková účast byla pouze možná.

125 A Soud právě prostřednictvím takových úvah dospěl k tomu, že v rámci přezkumu otázky, zda TU měla skutečně účast na kolektivním systému exkluzivity, je významná skutečnost, že někteří z členů vedení a ze zaměstnanců TU zasedali ve správní radě FEG, a v bodě 356 napadeného rozsudku odkázal na stanovy FEG, aby připomenul, že tento orgán zajišťuje vedení sdružení.

126 Napadený rozsudek tedy není v tomto ohledu stižen žádnými rozpory v odůvodnění.

127 Co se týče zadruhé kritiky bodu 353 napadeného rozsudku, je třeba poukázat na to, že zjištění ohledně konvergence zájmů FEG a TU učiněné Soudem není založeno výlučně na skutečnosti, že posledně uvedená společnost byla jedním z nejvýznamnějších podniků, jež byly členy FEG. Z bodu 356 napadeného rozsudku totiž vyplývá, že Soud rovněž přihlédl ke skutečnosti, že po dobu několika let zasedal představitel TU ve správní radě FEG, přičemž po určitou dobu zastával dokonce předsednictví tohoto orgánu, a že uvedená společnost byla silně zastoupena v různých komisích k jednotlivým výrobkům.

128 Co se týče údajné nezbytnosti, aby Soud přezkoumal existenci společné vůle mezi TU a FEG, je třeba konstatovat, že jelikož Soud ověřil, zda TU měla skutečně účast na džentlmenské dohodě, a dospěl k závěru, že tomu tak bylo, je podmínka, jíž podléhá přičitatelnost tohoto protiprávního jednání uvedenému podniku, splněna.

129 S ohledem na předcházející musí být první část třetího důvodu opravného prostředku zamítnuta jako neopodstatněná.

Ke druhé části třetího důvodu kasačního opravného prostředku, týkající se účasti TU na rozšíření kolektivního systému exkluzivity

— Argumentace účastníků řízení

130 TU uplatňuje, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení nebo přinejmenším zmatečně odůvodnil napadený rozsudek při posouzení toho, zda se aktivně podílela – a v případě kladné odpovědi, po jak dlouhou dobu – na jednáních ve vzájemné shodě FEG nebo přinejmenším na jednáních ve vzájemné shodě členů tohoto sdružení, jejichž cílem bylo dosáhnout přistoupení podniků, které nebyly členy FEG, k džentlmenské dohodě.

131 Nebylo vůbec přihlédnuto k tomu, že TU vyvíjela tlak na výrobce, který nebyl členem NAVEG, aby nedodával elektrotechnický materiál podnikům, které nebyly členy FEG, naposledy dne 2. července 1991. TU tak uplatňuje, že je nesprávné konkludentně tvrdit, jak to učinil Soud, že se aktivně spolupodílela na protiprávním jednání uvedeném v článku 1 sporného rozhodnutí i po dni 2. července 1991 nebo že je napadený rozsudek v tomto ohledu přinejmenším nedostatečně odůvodněn. Po uvedeném datu Komise nezjistila žádnou aktivitu TU v tomto směru.

132 Komise v tomto ohledu uplatňuje, že TU se snaží zpochybnit skutkové závěry Soudu ohledně data 2. července 1991 a že podle ustálené judikatury je účastník zakázané dohody považován za nesoucího odpovědnost za tuto dohodu až do doby, kdy se veřejně od jejího obsahu distancuje, což TU nikdy neučinila.

133 Jen naprosto podpůrně Komise podotýká, že TU ponechává bez povšimnutí zjištění učiněné Soudem v bodě 366 napadeného rozsudku, podle něhož TU vyvíjela tlak na

podniky nepatřící do NAVEG nejen individuálně, ale později i „ve shodě s dalšími členy FEG". Toto zjištění představuje dodatečný důvod k tomu, aby TU byla činěna odpovědnou za protiprávní jednání v průběhu celého období, v němž bylo pácháno.

— Závěry Soudního dvora

134 Jelikož druhá část třetího důvodu opravného prostředku v podstatě zpochybňuje právní kritéria, na jejichž základě Soud přezkoumal důkazy předložené Komisí k prokázání účasti TU na rozšíření kolektivního systému exkluzivity, je tato část přípustná.

135 Přehlíží však závěry, k nimž Soud dospěl v bodech 365 až 376 napadeného rozsudku.

136 V bodě 365 uvedeného rozsudku tak Soud shledal, že TU byla jedním z hlavních členů FEG a že z tohoto titulu byla zastoupena ve správní radě tohoto sdružení nepřetržitě od roku 1985 do roku 1995, pouze s výjimkou roku 1990. Soud dále poukázal na to, že TU se na základě tohoto svého postavení přímo účastnila na přípravě politiky FEG nebo byla informována o jednáních mezi tímto sdružením a NAVEG týkajících se kolektivního systému exkluzivity, aniž by se kdy od toho snažila veřejně distancovat.

137 Soud v bodě 366 napadeného rozsudku dodal, že z důkazů přezkoumávaných Komisí v bodech odůvodnění 53 až 70 sporného rozhodnutí právně dostačujícím způsobem vyplývá, že TU hrála zvláště významnou úlohu v jednání ve vzájemné

shodě spočívajícím v rozšíření kolektivního systému exkluzivity na některé dodavatele nepatřící k NAVEG. Soud shledal, že TU jak individuálně, tak i ve shodě s dalšími členy FEG vyvíjela na tyto podniky tlak, aby nezásobovaly velkoobchodníky nepatřící ke sdružení FEG, s nimž si vzájemně konkurovali.

138 Jelikož skutečnost, že takový tlak byl vyvíjen, byla zjištěna Soudem na základě jeho svrchovaného posouzení skutkového stavu, které nemůže být předmětem přezkumu v rámci kasačního opravného prostředku a jehož věcná správnost není TU zpochybňována, je třeba učinit závěr, že se Soud nedopustil nesprávného právního posouzení, když měl za to, že Komise správně vycházela z účasti TU na rozšíření kolektivního systému exkluzivity i po dni 2. července 1991, jelikož Soud založil svůj závěr, ke kterému dospěl, na posouzení osobní úlohy sehrané TU v tomto protiprávním jednání. Krom toho nelze konstatovat v tomto ohledu žádnou vadu odůvodnění.

139 Za těchto okolností je třeba druhou část třetího důvodu opravného prostředku zamítnout jako neopodstatněnou.

Ke třetí části třetího důvodu opravného prostředku, týkající se účasti TU na protiprávním jednání ohledně cen

— Argumentace účastníků řízení

140 TU uplatňuje, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení nebo přinejmenším zmatečně odůvodnil napadený rozsudek v rozsahu, v němž se domníval, že Komise právem činila TU odpovědnou za protiprávní jednání uvedené v článku 2 sporného rozhodnutí, pokud jde o cenové dohody, z důvodu její aktivní účasti na těchto dohodách.

141 TU kritizuje tvrzení Soudu v bodě 371 napadeného rozsudku, podle něhož „TU nemůže tvrdit, že protiprávní jednání uvedené v článku 2 sporného rozhodnutí se svou povahou týká pouze FEG, a tudíž jí nemůže být přičítáno".

142 TU vytýká Soudu, že měl konkludentně za to, že se účastnila jednání ve vzájemné shodě, když uplatňovala dvě závazná rozhodnutí, jedno o pevných cenách a druhé o publikacích. Z bodu 376 napadeného rozsudku dovozuje, že Soud se domníval, že pouhá skutečnost, že TU byla členkou FEG postačovala k tomu, aby ji učinila odpovědnou za protiprávní jednání.

143 TU uplatňuje, že členství ve sdružení podniků porušujícím pravidla hospodářské soutěže jako takové nepostačuje k tomu, aby toto protiprávní jednání mohlo být přičítáno tomuto členu. Podle TU je zapotřebí, aby byla v daném případě dána individuální činnost, kterou lze prokázat a z níž lze dovodit, že dotčený člen sdružení projevil svoji vůli podílet se na předmětném protiprávním jednání.

144 Soud se tím, že nezkoumal, do jaké míry byla TU skutečně zapojena do protiprávního jednání uvedeného v článku 2 sporného rozhodnutí, dopustil nesprávného právního posouzení nebo přinejmenším v tomto bodě napadený rozsudek zmatečně odůvodnil.

145 Komise v tomto ohledu uplatňuje, že třetí část třetího důvodu opravného prostředku spočívá na nesprávném výkladu bodu 371 napadeného rozsudku.

146 Soud podle ní v uvedeném bodě 371 připomněl, že článek 3 sporného rozhodnutí činil TU odpovědnou za protiprávní jednání zejména z důvodu její aktivní účasti na těchto jednáních. Komise zdůrazňuje, že v bodě 349 uvedeného rozsudku Soud zamítl argument TU, podle něhož jí byla protiprávní jednání přičítána z toho pouhého důvodu, že byla členkou FEG. Toto zamítnutí bylo rozvedeno v bodech 351 až 379 téhož rozsudku, v nichž Soud rozhodl na základě dostupných důkazů, a nikoliv jen na základě pouhého členství TU ve FEG, že obě protiprávní jednání zjištěná v uvedeném rozhodnutí jsou přičitatelná TU.

— Závěry Soudního dvora

147 Jak poukázala generální advokátka v bodě 51 svého stanoviska, Soud vůbec nevycházel z předpokladu, podle něhož by TU měla být jakožto členka FEG automaticky považována za odpovědnou za protiprávní jednání posledně uvedeného sdružení.

148 Naopak, body 375 až 379 napadeného rozsudku jsou věnovány přezkumu osobní a aktivní účasti TU na protiprávním jednání týkajícím se určování cen, který Soud provedl.

149 V důsledku toho nelze Soudu vytýkat žádné nesprávné právní posouzení. Krom toho je napadený rozsudek v tomto ohledu dostatečně odůvodněn.

150 Z předchozího vyplývá, že třetí část třetího důvodu opravného prostředku musí být zamítnuta jako neopodstatněná, a tudíž tento důvod opravného prostředku musí být zamítnut v plném rozsahu.

Ke čtvrtému důvodu kasačního opravného prostředku, vycházejícímu z délky trvání protiprávních jednání přičítaných Komisí společnosti TU

151 Svým čtvrtým důvodem opravného prostředku, který zahrnuje tři části, TU tvrdí, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení nebo přinejmenším nedostatečně odůvodnil napadený rozsudek, pokud jde o délku trvání každého z pokračujících protiprávních jednání uvedených ve článcích 1 a 2 sporného rozhodnutí. Tatáž období byla podle ní nesprávně přijata jako východisko pro výpočet délky trvání protiprávního jednání uvedeného v článku 3 téhož rozhodnutí.

152 TU kritizuje bod 413 napadeného rozsudku, v němž měl Soud za to, „že znaky naplňující podstatu protiprávních jednání uvedených v článcích 1 a 2 [sporného] rozhodnutí trvaly po dobu osmi, patnácti, devíti, čtyř a šesti let".

K první části čtvrtého důvodu opravného prostředku, týkající se délky trvání kolektivního systému exkluzivity

— Argumentace účastníků řízení

153 TU tvrdí, že Soud neprávem rozhodl, že protiprávní jednání uvedené v článku 1 sporného rozhodnutí bylo již svojí povahou pokračující a že přetrvávalo od 11. března 1986 až do 25. února 1994 včetně. V tomto ohledu TU odkazuje na bod 406 napadeného rozsudku, v němž Soud rozhodl, že protiprávní jednání uvedená v článcích 1 a 2 sporného rozhodnutí měla „již svojí povahou" pokračující charakter, z důvodu, že „[č]iny týkající se rozšíření kolektivního systému exkluzivity a zaslání cenových doporučení ze strany FEG nepředstavují samostatná protiprávní jednání; jedná se o znaky naplňující podstatu protiprávních jednání [...]". Soud nesprávně vycházel z „indicií", když k tomu účelu postrádal přímé důkazy.

154 TU se krom toho domnívá, že Soud v bodě 408 napadeného rozsudku nerozvedl důvod, pro nějž v období od 11. března 1986 do 25. února 1994 mohlo jít o kolektivní systém exkluzivity dohodnutý mezi FEG a NAVEG i navzdory nedostatku důkazů existence takového systému během některých období v době mezi těmito dvěma daty. Existence takového protiprávního jednání tak podle TU není podložena žádným důkazem:

— v průběhu období sahajícího od 11. března 1986, data schůzky, během níž FEG a NAVEG poprvé hovořila o „dohodách mezi oběma sdruženími", do 28. února 1989, data, k němuž správní rady obou sdružení poprvé od uvedené schůzky zmínily džentlmenskou dohodu;

— v průběhu období sahajícího od 18. listopadu 1991, data, k němuž si FEG samo naposledy vyměnilo korespondenci s NAVEG, do 25. února 1994, data, k němuž posledně uvedené sdružení naposledy zdůraznilo existenci kolektivního systému exkluzivity mezi FEG a NAVEG.

155 TU má za to, že tato skutečnost je v rozporu s pravidly, jimiž se řídí dokazování. O protiprávním jednání lze podle ní mít za to, že pokračovalo po dobu několika let, pokud je prokázáno, že v průběhu tohoto několikaletého období dotčené podniky byly stále vedeny společnou vůlí, co se týče předmětu protiprávního jednání, a že toto jednání skutečně nadále existovalo nebo přinejmenším bylo nadále prováděno.

156 Soud tedy použil nesprávného kritéria, co se týče důkazů.

157 Pokud jde o čtvrtý důvod opravného prostředku jako celek, Komise se domnívá, že je nepřípustný, jelikož zpochybňuje skutkové závěry Soudu, podle nichž měly zjištěné skutky a jednání omezující hospodářskou soutěž společný cíl, a tudíž zakládaly jediné protiprávní jednání.

158 Podpůrně Komise uplatňuje, co se týče první části čtvrtého důvodu opravného prostředku, že bod 406 napadeného rozsudku, který TU kritizuje, uvádí jasně, že kvalifikace praktik zjištěných ve sporném rozhodnutí jako „pokračujících protiprávních jednání" není vůbec odůvodněna odkazem na vztah mezi jednotlivými činy omezujícími hospodářskou soutěž, ale je založena na povaze protiprávních jednání, která se týkají dohod uzavřených na dobu neurčitou a činů směřujících k provedení nebo rozšíření těchto dohod.

159 Co se týče argumentu TU týkajícího se délky trvání kolektivního systému exkluzivity a údajného nedostatku důkazů, pokud jde o jeho existenci po dobu dlouhých časových období, Komise odkazuje na body 90, 406 a 411 napadeného rozsudku, v nichž Soud několikrát rozhodl, že protiprávní jednání musí být kvalifikováno jako „pokračující". Přitom v případě dohody uzavřené na dobu neurčitou Komise právě z důvodu povahy této dohody nemusí prokazovat její existenci v každém daném okamžiku.

160 Komise uzavírá, že vzhledem k tomu, že vytýkaná protiprávní jednání byla Soudem kvalifikována jako „pokračující", což představuje skutkové zjištění, a že se žádný účastník kolektivního systému exkluzivity od něj výslovně nedistancoval, Soud měl správně za to, že Komise nemusí předkládat dodatečné důkazy k prokázání existence dohody v libovolném okamžiku období zmíněných TU.

— Závěry Soudního dvora

161 V rámci této první části čtvrtého důvodu opravného prostředku TU v podstatě tvrdí, že Soud své posouzení důkazu předloženého Komisí na podporu jejího zjištění týkajícího se délky trvání kolektivního systému exkluzivity, na němž je účast TU vytýkána, založil na nesprávných právních kritériích. V tomto rozsahu se tato část čtvrtého důvodu opravného prostředku týká právní otázky, která může být předložena Soudnímu dvoru v rámci kasačního opravného prostředku, a tudíž musí být považována za přípustnou.

162 Jelikož existence džentlmenské dohody byla FEG a TU zpochybněna, Soud měl v bodě 141 napadeného rozsudku za to, že je třeba posoudit, zda Komise ve sporném rozhodnutí unesla důkazní břemeno, které jí náleželo, když učinila závěr, že měla důkazy existence této džentlmenské dohody ode dne 11. března 1986. Soud uvedl, že toto posouzení spočívá na celkovém vyhodnocení veškerých relevantních důkazů a indicií.

163 Soud přezkoumal vznik a provádění uvedené džentlmenské dohody a v bodě 210 napadeného rozsudku poukázal na to, že na základě celkového vyhodnocení se TU a FEG nepodařilo zpochybnit přesvědčivou, objektivní a shodující se povahu indicií, z nichž Komise ve sporném rozhodnutí vycházela.

164 V rámci projednávaného opravného prostředku TU zpochybňuje zejména vhodnost odkazu na „indicie“ jakožto důkaz existence a délky trvání kolektivního systému exkluzivity.

165 Tento argument nelze přijmout. Soudní dvůr již rozhodl, že ve většině případů musí být existence protisoutěžního jednání nebo dohody dovozena z některých shod okolností a indicií, které, nahlíženy jako celek, mohou představovat, neexistuje-li jiné soudržné vysvětlení, důkaz porušení pravidel hospodářské soutěže (výše uvedený rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 57).

166 Jak poukázala generální advokátka v bodě 164 svého stanoviska, takové indicie a shody okolností umožňují odhalit nejen existenci protisoutěžních jednání nebo dohod, ale rovněž délku trvání pokračujícího protisoutěžního jednání a dobu uplatňování dohody uzavřené za porušení pravidel hospodářské soutěže.

167 Ve světle této judikatury se Soud nedopustil nesprávného právního posouzení, když založil své posouzení existence kolektivního systému exkluzivity, jakož i jeho délky trvání, na „celkovém vyhodnocení veškerých relevantních důkazů a indicií". Otázka, jakou důkazní hodnotu Soud přiřkl každé složce těchto důkazů a indicií předložených Komisí, představuje nicméně otázku posouzení skutkových okolností, která se jako taková vymyká přezkumu Soudního dvora v rámci kasačního opravného prostředku.

168 V rámci této první části čtvrtého důvodu opravného prostředku TU rovněž vytýká Soudu, že přehlédl nedostatek důkazů, pokud jde o existenci kolektivního systému exkluzivity během určitých vymezených období.

169 V tomto ohledu je třeba upřesnit, že Soud v bodě 406 napadeného rozsudku rozhodl, že Komise podala důkaz existence pokračujícího protiprávního jednání v době od roku 1986 do roku 1994. Skutečnost, že takový důkaz nebyl podán pro určitá vymezená období, nebrání tomu, aby bylo na protiprávní jednání nahlíženo jako na naplněné během globálního období širšího než tato vymezená období, pokud

takové zjištění spočívá na objektivních a shodujících se indiciích. V případě protiprávního jednání, které trvá několik let, zůstává skutečnost, že se kartelová dohoda projevuje v různých obdobích, která mohou být od sebe oddělena delším či kratším časovým odstupem, bez vlivu na existenci této kartelové dohody, pokud jednotlivé skutky, které jsou součástí tohoto protiprávního jednání, sledují jeden a tentýž cíl a jsou součástí jednoho pokračujícího protiprávního jednání.

170 Soud přitom v bodě 342 napadeného rozsudku shledal, že kolektivní systém exkluzivity a jednání týkající se určování cen sledovaly tentýž protisoutěžní cíl spočívající v udržení cen na úrovni vyšší, než je úroveň, která by byla výsledkem hospodářské soutěže, jednak oslabením konkurenceschopnosti podniků usilujících působit na trhu velkoobchodu s elektrotechnickým materiálem v Nizozemsku, a konkurovat tak členům FEG, aniž by náležely k tomuto sdružení podniků, a jednak částečnou koordinací jejich cenových politik.

171 Jak poukázala generální advokátka v bodě 61 svého stanoviska, z tohoto zjištění Soudu vyplývá, že každé z těchto protiprávních jednání, a sice kolektivní systém exkluzivity a jednání ve vzájemné shodě v cenové oblasti, směřovalo k tomuto jedinému cíli.

172 Krom toho je třeba zdůraznit, že Soud v bodě 408 napadeného rozsudku výslovně a podrobným způsobem uvedl indicie, které Komisi umožnily určit délku trvání kolektivního systému exkluzivity. Tento bod zní následovně:

„Co se týče protiprávního jednání uvedeného v článku 1 [sporného] rozhodnutí, Komise nebyla s to určit přesně datum, k němuž došlo ke sjednání kolektivního systému exkluzivity. Nicméně dokázala existenci tohoto systému ode dne schůze z 11. března 1986, během níž správní rady FEG a NAVEG džentlmenskou dohodu

zmínily. Komise vycházela rovněž z několika indicií z doby po této schůzi, na základě nichž usoudila, že členové NAVEG stále džentlmenskou dohodu uplatňovali (viz [sporné] rozhodnutí, body odůvodnění 47 až 49). Komise krom toho poukázala na některé indicie ukazující, že členové NAVEG se řídili radami svého sdružení, na základě uplatňování džentlmenské dohody ([sporné] rozhodnutí, body odůvodnění 50 až 52). Poslední z těchto indicií je zápis z interního jednání společnosti Hemmink ze dne 25. února 1994, v jehož průběhu tento člen NAVEG uvedl, že odmítl dodávat velkoobchodníkovi, který nebyl členem FEG. Pokud jde o tlak vyvíjený zejména společností TU na výrobce nenáležící k NAVEG, aby nedodávali velkoobchodníkům, kteří nejsou členy FEG, je rovněž nesporné, že k němu docházelo během dvanáctiměsíčního období počínaje červencem 1990."

173 Jelikož je posouzení Soudu ohledně důkazů předložených Komisí, pokud jde o délku trvání kolektivního systému exkluzivity, založeno na správných právních kritériích a body napadeného rozsudku týkající se této otázky jsou dostatečně odůvodněny, musí být první část čtvrtého důvodu opravného prostředku zamítnuta jako neopodstatněná.

Ke druhé části čtvrtého důvodu kasačního opravného prostředku, týkající se délky trvání protiprávního jednání v oblasti určování cen

— Argumentace účastníků řízení

174 TU tvrdí, že Soud v bodě 406 napadeného rozsudku neprávem rozhodl, že protiprávní jednání v oblasti určování cen uvedené v článku 2 sporného rozhodnutí bylo již svojí povahou pokračující a že trvalo od 21. prosince 1988 do 24. dubna 1994 včetně.

175 TU kritizuje zejména skutečnost, že Soud přihlédl ke skutečnostem, které vedly ke zjištění protiprávního jednání uvedeného v článku 2 sporného rozhodnutí, nikoliv jako ke skutečnostem zakládajícím nezávislá protiprávní jednání, ale jako k prvkům jednoho a téhož jediného protiprávního jednání. Zdůrazňuje, že Soud nicméně souběžně prohlásil, že tyto skutečnosti měly velmi různé trvání, a sice 15, 9, 4 a 6 let, jak vyplývá z bodu 413 napadeného rozsudku.

176 TU má za to, že pozornější přezkum těchto „skutečností" ukazuje, že jsou úplně nestejnorodé. Soud měl každou skutečnost zkoumat zvlášť ve světle kritérií použití čl. 81 odst. 1 ES, a zejména s ohledem na kritérium vlivu na obchod mezi členskými státy.

177 Komise se domnívá, že tato část čtvrtého důvodu opravného prostředku je založena na nesprávném výkladu napadeného rozsudku. Uplatňuje, že zjištění Soudu v bodě 406 uvedeného rozsudku, týkající se pokračující povahy protiprávního jednání v oblasti určování cen, spočívá na povaze protiprávního jednání. Posledně uvedené totiž spočívá v závazných rozhodnutích přijatých na dobu neurčitou, jakož i v řadě skutků a jednání, které všechny směřovaly k umělému udržení cen na nizozemském trhu na vysoké úrovni, a to na dobu neurčitou.

— Závěry Soudního dvora

178 Porušení čl. 81 odst. 1 ES nemusí být výsledkem jen jediného skutku, ale i řady skutků nebo rovněž pokračujícího jednání. Tento výklad nemůže být zpochybňován z důvodu, že jeden nebo několik prvků této řady skutků nebo tohoto pokračujícího jednání by mohly samy o sobě a nahlíženy jednotlivě zakládat rovněž porušení uvedeného ustanovení. Pokud se jednotlivé skutky začleňují do „jednotného

záměru“ z důvodu svého totožného cíle narušujícího hospodářskou soutěž uvnitř společného trhu, má Komise právo přičítat odpovědnost za tyto skutky v závislosti na účasti na protiprávním jednání nahlíženém jako celek (viz výše uvedený rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 258).

179 Z napadeného rozsudku vyplývá, že právě takový sled úvah tvoří podklad kvalifikace, kterou provedl Soud, podle níž jednání ve vzájemné shodě v cenové oblasti zakládají jediné pokračující protiprávní jednání.

180 Soud zejména v bodě 342 napadeného rozsudku shledal, že kolektivní systém exkluzivity a jednání týkající se určování cen sledovaly tentýž protisoutěžní cíl spočívající v udržení cen na úrovni vyšší, než je úroveň, která by byla výsledkem hospodářské soutěže, jednak oslabením konkurenceschopnosti podniků usilujících působit na trhu velkoobchodu s elektrotechnickým materiálem v Nizozemsku, a konkurovat tak členům FEG, aniž by náležely k tomuto sdružení podniků, a jednak částečnou koordinací jejich cenových politik.

181 Jak poukázala generální advokátka v bodě 61 svého stanoviska, z takového zjištění rovněž plyne, že každé z protiprávních jednání, tedy kolektivní systém exkluzivity a jednání ve vzájemné shodě v cenové oblasti, samo o sobě sledovalo tento jediný cíl.

182 Bod 406 napadeného rozsudku, vykládaný ve světle zjištění učiněného Soudem v uvedeném bodě 342, neukazuje tedy na žádné nesprávné právní posouzení ani na žádný nedostatek odůvodnění tohoto rozsudku.

183 Mimoto je třeba připomenout, že pro účely použití čl. 81 odst. 1 ES je zohlednění konkrétních účinků dohody nadbytečné, jeví-li se, že cílem této dohody je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže uvnitř společného trhu (výše uvedený rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 261).

184 Jelikož Soud zjistil protisoutěžní cíl jednání ve vzájemné shodě týkajících se určování cen, nebyl tedy vůbec povinen přezkoumávat jejich konkrétní účinky na trh.

185 Z výše uvedeného vyplývá, že druhá část čtvrtého důvodu opravného prostředku musí být zamítnuta jako neopodstatněná.

Ke třetí části čtvrtého důvodu kasačního opravného prostředku, týkající se délky trvání protiprávních jednání přičítaných TU

— Argumentace účastníků řízení

186 TU uplatňuje, že pokud by byly přijaty první a druhá část čtvrtého důvodu opravného prostředku, délka trvání protiprávního jednání uvedeného v článku 3 sporného rozhodnutí by tím spíše musela být odpovídajícím způsobem snížena.

187 Komise odkazuje na svou argumentaci týkající se uvedených částí čtvrtého důvodu opravného prostředku a uzavírá, že jeho třetí část a s ní i tento důvod jako celek musejí být odmítnuty jako nepřípustné nebo přinejmenším zamítnuty jako neopodstatněné.

— Závěry Soudního dvora

188 Jelikož první a druhá část tohoto důvodu opravného prostředku byly zamítnuty, je třeba uzavřít, že třetí část čtvrtého důvodu opravného prostředku neobstojí.

K pátému důvodu kasačního opravného prostředku, týkajícímu se návrhu na snížení částky pokuty

189 Podle TU se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když bez ohledu na nesprávné posouzení délky trvání protiprávních jednání a porušení zásady přiměřené lhůty ze strany Komise odmítl přiznat dodatečné snížení částky pokuty, anebo je napadený rozsudek přinejmenším v tomto ohledu nedostatečně odůvodněn. Tento důvod opravného prostředku zahrnuje tři části.

K první části pátého důvodu kasačního opravného prostředku, týkající se snížení částky pokuty z důvodu údajně nesprávného určení délky trvání protiprávních jednání přičítaných TU

— Argumentace účastníků řízení

190 TU tvrdí, že podle článku 15 nařízení č. 17 se při stanovení výše pokuty, kterou Komise uloží podniku z důvodu porušení čl. 81 odst. 1 ES bere v úvahu závažnost a trvání daného porušení. Uplatňuje, že sdělení Komise o pokynech o metodě stanovování pokut udělených podle s čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO, zveřejněné v *Úředním věstníku Evropských společenství* ze dne 14. ledna 1998 (Úř. věst. C 9, s. 3), upravuje možnost snížit základní částku pokuty, pokud to odůvodňují zvláštní polehčující okolnosti.

191 TU se domnívá, že Komise a Soud tato pravidla nezohlednily, když stanovily částku pokuty, a že tak porušily právo Společenství nebo přinejmenším zásadu uvádění odůvodnění a zásadu proporcionality, pokud jde o stanovení uvedené částky. Komise totiž při stanovení částky pokuty vycházela z nesprávné délky trvání protiprávního jednání a Soud nedostatečným způsobem odůvodnil svoje odmítnutí přiznat dodatečné snížení této částky.

192 TU se domnívá, že jelikož protiprávní jednání, o nichž se předpokládá, že se jich dopustila, nemohou být skutečně považována za zakládající jediné pokračující protiprávní jednání, nelze tvrdit, že délka trvání protiprávního jednání, na jejímž základě byly uloženy pokuty, běžela po dobu osmi let. Na rozdíl od toho, jak Soudní dvůr rozhodl v bodě 258 výše uvedeného rozsudku Aalborg Portland a další v. Komise, nelze v projednávané věci hovořit o „jednotném záměru".

193 Komise uplatňuje, že pátý důvod opravného prostředku je zjevně nepřípustný. Soud měl podle ní v bodech 436 až 438 napadeného rozsudku za to, že ve světle konkrétních okolností projednávané věci nebylo další snížení částky pokuty odůvodněné. Podle ustálené judikatury Soudního dvora (výše uvedený rozsudek Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, bod 614) Soudnímu dvoru nepřísluší, aby nahradil závěry Soudu svými vlastními závěry, pokud Soud rozhoduje o částce pokut.

194 Podpůrně Komise odkazuje, co se týče „jednotného záměru", jehož existence je TU zpochybňována, na bod 342 napadeného rozsudku, v němž Soud poukázal na to, že obě protiprávní jednání sledovala tentýž protisoutěžní cíl.

195 Komise tedy uzavírá, že první část pátého důvodu opravného prostředku je zjevně neopodstatněná.

— Závěry Soudního dvora

196 Je třeba připomenout, že pouze Soud je příslušný k tomu, aby přezkoumal způsob, jímž Komise posoudila v každém jednotlivém případě závažnost protiprávních jednání. V rámci kasačního opravného prostředku je předmětem přezkumu Soudního dvora jednak to, v jakém rozsahu Soud přihlédl právně správným způsobem ke všem zásadním faktorům pro posouzení závažnosti určitého jednání ve světle článku 81 ES a článku 15 nařízení č. 17, a jednak ověření, zda Soud právně dostačujícím způsobem odpověděl na veškeré argumenty dovolávané na podporu návrhu na zrušení pokuty nebo snížení její částky (viz zejména výše uvedený rozsudek Baustahlgewebe v. Komise, bod 128).

197 V projednávané věci je nesporné, že TU nepředložila žádnou skutečnost, která by mohla prokázat, že Soud nepřihlédl právně správným způsobem ke všem zásadním faktorům pro posouzení závažnosti vytýkaného jednání ve světle článku 81 ES a článku 15 nařízení č. 17. Uvedený podnik ani netvrdí, že Soud právně dostačujícím způsobem neodpověděl na veškeré jeho argumenty směřující ke zrušení pokuty nebo snížení její částky.

198 Krom toho je zjevné, že první část pátého důvodu opravného prostředku je přímo svázána s argumenty dovolávanými společností TU na podporu jejího čtvrtého důvodu opravného prostředku, podle nichž se Soud měl dopustit nesprávného právního posouzení v tom, že považoval za přesvědčivý důkaz předložený Komisí ohledně délky trvání protiprávních jednání zjištěných ve sporném rozhodnutí. Jelikož tyto argumenty byly v rámci přezkumu čtvrtého důvodu opravného prostředku zamítnuty, je v důsledku toho třeba zamítnout i první část pátého důvodu opravného prostředku.

Ke druhé části pátého důvodu kasačního opravného prostředku, týkající se snížení částky pokuty z důvodu nadměrné délky trvání správního řízení

— Argumentace účastníků řízení

199 TU uplatňuje, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení při určování částky pokuty, která jí byla uložena, nebo přinejmenším napadený rozsudek v tomto bodě nedostatečným způsobem odůvodnil, zatímco měl tuto částku snížit z důvodu nadměrné délky trvání správního řízení.

200 TU vytýká Soudu, že v bodech 77 a 85 napadeného rozsudku rozhodl, že Komise nesla odpovědnost za porušení zásady přiměřenosti lhůty a navzdory tomu v bodě 438 uvedeného rozsudku prohlásil, že FEG a TU „nepředložily žádnou skutečnost odůvodňující to, aby Soud při výkonu své pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci uvažoval o přiznání dodatečného snížení částky pokuty." Takovýto závěr je podle TU odůvodněn zmatečným způsobem.

201 Komise uplatňuje, že napadený rozsudek je odůvodněn jasným a podloženým způsobem pokud jde o otázku vztahu mezi délkou trvání správního řízení a dodatečným snížením částky pokuty uložené TU. Komise jednak uvádí, že Soud v bodech 87 až 93 uvedeného rozsudku shledal, že překročení přiměřené lhůty

neztížilo TU její obranu. Krom toho Soud přezkoumal, zda konkrétní okolnosti věci odůvodňují dodatečné snížení částky pokuty, a v tomto ohledu zjistil, jak vyplývá z bodu 438 téhož rozsudku, že TU nepředložila žádnou skutečnost odůvodňující takové snížení.

— Závěry Soudního dvora

202 Jak vyplývá z bodů 152 a 153 odůvodnění sporného rozhodnutí citovaných v bodě 9 tohoto rozsudku, Komise tím, že snížila částku pokut, zohlednila nadměrnou délku trvání správního řízení, která je jí přičitatelná.

203 Soud v bodě 438 napadeného rozsudku konstatoval, že „Komise ze svého vlastního podnětu snížila pokutu. Možnost přiznat takové snížení se začleňuje do rámce výkonu výsad Komise. Žalobci nepředložili žádnou skutečnost odůvodňující, že by měl Soud při výkonu své pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci uvažovat o přiznání dodatečného snížení částky pokuty. V důsledku toho není namístě vyhovět návrhu žalobců v tomto ohledu“.

204 Toto konstatování není stiženo žádným nesprávným právním posouzením.

205 Krom toho projednávaná část pátého důvodu kasačního opravného prostředku přímo souvisí s argumenty dovolávanými TU na podporu jejího prvního důvodu opravného prostředku, podle nichž se Soud dopustil nesprávného právního posouzení, když měl za to, že překročení přiměřené lhůty neodůvodňuje zrušení sporného rozhodnutí. Jelikož důvod kasačního opravného prostředku vycházející z porušení zásady přiměřené lhůty nebyl přijat, což vyplývá jednak z nezrušené části napadeného rozsudku, a jednak ze závěrů Soudního dvora, když rozhodoval o tomto důvodu opravného prostředku, je namístě tuto část pátého důvodu kasačního opravného prostředku zamítnout.

Ke třetí části pátého důvodu kasačního opravného prostředku, týkající se určení částky pokuty s ohledem na účast TU na protiprávních jednáních uvedených ve sporném rozhodnutí

— Argumentace účastníků řízení

206 TU uplatňuje, že Soud při určování částky pokuty uložené TU odůvodnil nedostatečným způsobem svůj závěr, podle něhož je tato částka přiměřená ve vztahu k částce pokuty uložené FEG (body 431 až 433 napadeného rozsudku).

207 Komise v tomto ohledu odkazuje na body 146 až 438 napadeného rozsudku, v nichž Soud přezkoumal a s uvedením odůvodnění zamítl veškeré argumenty směřující ke snížení částky pokuty.

208 Komise uzavírá, že třetí část pátého důvodu opravného prostředku je nepřípustná nebo každopádně neopodstatněná a že je tomu tak, i pokud jde o tento důvod opravného prostředku jako celek.

209 CEF rovněž uplatňuje, že pátý důvod opravného prostředku není přípustný, jelikož se v tomto případě jedná o skutková zjištění Soudu, která nemohou být předmětem přezkumu v rámci projednávaného kasačního opravného prostředku.

— Závěry Soudního dvora

210 Co se týče údajné nepřiměřenosti částky pokuty, je důležité připomenout, že Soudnímu dvoru nepřísluší, vyslovuje-li se k právním otázkám v rámci kasačního opravného prostředku, aby z důvodů ekvity nahradil závěry Soudu svými vlastními závěry, pokud Soud rozhoduje při výkonu soudního přezkumu v plné jurisdikci o částce pokut uložených podnikům z důvodu, že porušily právo Společenství (rozsudky ze dne 17. července 1997, Ferriere Nord v. Komise, C-219/95 P, Recueil, s. I-4411, bod 31, a výše uvedený Baustahlgewebe v. Komise, bod 129).

211 Z toho plyne, že tato část pátého důvodu opravného prostředku musí být prohlášena za nepřípustnou, jelikož jejím cílem je celkový přezkum částky pokut uložených Komisí (viz výše uvedený rozsudek Baustahlgewebe v. Komise, bod 129).

212 Krom toho pozorná četba této části pátého důvodu opravného prostředku ukazuje, že je svázána s argumenty dovolávanými společností TU na podporu jejího třetího důvodu opravného prostředku, podle nichž se Soud měl dopustit nesprávného právního posouzení v tom, že se domníval, že Komise mohla právem činit tento podnik osobně odpovědným za protiprávní jednání uvedená v článcích 1 a 2 sporného rozhodnutí. Jelikož byl třetí důvod opravného prostředku zamítnut, je každopádně třeba zamítnout i třetí část pátého důvodu opravného prostředku jako neopodstatněnou.

213 Z výše uvedeného vyplývá, že pátý důvod opravného prostředku musí být zamítnut v plném rozsahu, zčásti jako nepřípustný, a zčásti jako neopodstatněný.

K nákladům řízení

214 Podle čl. 122 prvního pododstavce jednacího řádu, není-li kasační opravný prostředek opodstatněný a je-li opodstatněný a Soudní dvůr vydává sám konečné rozhodnutí ve věci, rozhodne o nákladech řízení. Podle znění čl. 69 odst. 2 prvního pododstavce uvedeného jednacího řádu, jenž se na řízení o opravném prostředku použije na základě článku 118 téhož jednacího řádu, se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Vzhledem k tomu, že TU neměla úspěch ve svých důvodech opravného prostředku, s výjimkou důvodu vycházejícího z popření zásady přiměřené lhůty, který byl však zamítnut Soudním dvorem, je namístě uložit TU náhradu nákladů tohoto řízení o kasačním opravném prostředku. Pokud jde o náklady řízení související s řízeními v prvním stupni, která vedla k napadenému rozsudku, je namístě rozhodnout, že bez ohledu na jeho částečné zrušení je nadále ponese TU, v souladu s podmínkami vymezenými v bodě 3 výroku uvedeného rozsudku.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

1) **Rozsudek Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 16. prosince 2003, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied a Technische Unie v. Komise (T-5/00 a T-6/00), se zrušuje pouze v rozsahu, v němž Soud opomenul v rámci přezkumu žalobního důvodu vycházejícího z porušení zásady přiměřené lhůty ověřit, zda nadměrnou délkou trvání celého správního řízení, tedy včetně fáze předcházející oznámení námitek, přičitatelnou Komisi Evropských společenství, mohly být dotčeny budoucí možnosti obhajoby Technische Unie BV.**

2) **Ve zbývající části se kasační opravný prostředek zamítá.**

3) **Žaloba podaná Technische Unie BV k Soudu prvního stupně se v rozsahu, v němž je zčásti založena na žalobním důvodu vycházejícím z porušení zásady přiměřené lhůty, zamítá.**

4) **Technische Unie BV se ukládá náhrada nákladů tohoto řízení o kasačním opravném prostředku. Náklady spojené s řízeními v prvním stupni, která vedla k rozsudku ze dne 16. prosince 2003, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied a Technische Unie v. Komise (T-5/00 a T-6/00), ponese i nadále Technische Unie BV v souladu s podmínkami vymezenými v bodě 3 výroku uvedeného rozsudku.**

Podpisy.